

KÓKAI SÁNDOR

In memoriam Boros László (1937–2021)

Meghalt dr. Boros László földrajztudós, ny. főiskolai tanár, Tokaj-Hegyalja és megyénk geográfus kutatója, az ágazati történeti földrajz jeles művelője.

Boros László Tokajban született (1937), az egyetemi éveit (1957–1962) leszámítva folyamatosan ott élt és alkotott, akkor is, amikor a Nyíregyházi Főiskolán tanított (1975–2002).

Hatalmas életmű áll mögötte. Pályakezdő éveiben és munkásságának első szakaszában (1962–1975) gimnáziumi tanár és megyei szakfelügyelőként dolgozott, és megkezdte tudományos kutatómunkáját. Pinczés Zoltán (1926–2011) professzor külső munkatársaként több éven át talajeróziós vizsgálatokat végzett a tokaji Kopasz-hegy szőlőövezetében. Kutatási eredményeit tanítómesterével közösen írt tanulmányokban jelentette meg, továbbá oktatás-módszertani (tantárgypedagógiai) és földrajzi ismeretterjesztő írásokat is publikált. Ilyen előzmények után, a szakmai berkekben már elismert eredményekkel, került a Nyíregyházi Főiskola Földrajz Tanszékére, ahol először adjunktusi, majd 1984-től docensi, 1996-tól nyugalomba vonulásáig főiskolai tanári beosztásban tanított. 1984-től 2000-ig a tanszékvezető-helyettesi feladatokat is ellátta, és az 1990-es évek második felében meghívott előadóként tanított a Miskolci Nagy Lajos Király Magánegyetemen és a Beregszászi Főiskolán, a nyíregyházi geográfusok által alapított földrajz tanszéken is. Tanári feladatainak magas szintű ellátása mellett – pályafutásának ebben a második szakaszában – kiemelkedő jelentőségű tudományos, terület- és településfejlesztést is szolgáló kutatásokat folytatott és aktív szereplőjévé vált a szakmai közéletnek.

Nyugdíjazása után – már beteg és helyhez kötött emberként – munkáséletének e harmadik, 2002-től 2021-ig terjedő szakaszában töretlenül folytatta tudományos munkásságát, egyes tájegységek, tájegység részek társadalomföldrajzát vagy történeti tájrajzát dolgozta fel és tudománytörténeti írásokkal gazdagította régióink szellemtörténetét. A Harangod-vidék deráziós völgyeiről írt (1964) első dolgozatától napjainkig,

megközelítően mintegy 250 műve jelent meg, köztük több monográfia, gyűjteményes kötet, igen sok könyvfejezet, továbbá főiskolai jegyzet, tankönyv és tudománynépszerűsítő (ismeretterjesztő) írás.

Több mint öt és fél évtizedes tudományos alkotó tevékenységét összegző-értékelő írásomban a tanszéki kutatóhelyhez kötődő Hegyalja- és megyekutató tevékenységét szeretném kiemelni.

A tanszéki kutatóműhelyben kezdetben a földrajztanítás fejlesztését szolgáló módszertani kutatásokkal és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye tájféldrajzával, később más tájegységekkel, az 1970-es évektől a Kárpát-medence történeti földrajzával is foglalkoztunk. A kutatási szabadság lehetőségével élve, Boros László – most már kedvező munkahelyi feltételek mellett – tovább folytatta Tokaj-Hegyalja és környéke geomorfológiai, népesség- és gazdaságföldrajzi, később történeti földrajzi kutatómunkáját. A történelmi borvidék szőlő- és borgazdaságának természetföldrajzi alapjait és társadalmi-gazdasági feltételrendszerét feltáró tanulmányait a két legrangosabb folyóiratunkban, a *Földrajzi Közleményekben* és a *Földrajzi Értesítőben*, továbbá az általa szerkesztett *Észak- és Kelet-Magyarországi Földrajzi Évkönyv*-sorozat 1–10. kötetében publikálta. A 2012-ben megjelent bibliográfiája szerint műveinek mintegy 39%-a foglalkozik Tokaj-Hegyalja és környéke (a Zempléni-hegység, a Bodroghöz, a Harangod és a Hernád-völgy) életjelenségeinek ökológiai és ökonomiai tényezőivel, a tágabb környezet földrajzi munkamegosztásában elfoglalt helyével és jelentőségével. A természettörténeti vizsgálatai összekapcsolódtak az emberi tevékenységek térben és időben, döntően a XVI–XX. századra jellemző folyamataival és azokból eredő térsztruktúrák megjelenítésével. Forrásfeltáró és elemző műveiben érvényesítette a történeti földrajzi kutatás metodikáját is.

A Tokaj-hegylajai kutatás eredményeit foglalta össze a doktori (1978) és a kandidátusi (1995) disszertációjában. A kandidátusi értekezése a védést követően megjelent *Tokaj-Hegyalja szőlő- és borgazdaságának földrajzi alapjai és jellemzői* címmel. Mindezek alapján – pályatársainkhoz hasonlóan – Boros Lászlót elsősorban Tokaj-Hegyalja és környéke geográfus kutatójaként kell meghatározni, s ebben a feladatteljesítésében és rangsorban Pinczés Zoltán után a második helyet foglalta el. Értékalkotó tevékenységével beírta nevét a magyar földrajztudomány történetébe.

Boros László nem sokkal a tanszékre kerülése után, a Tokaj-hegylajai kutatásaival párhuzamosan, megkezdte a Nyírség és a Felső-Tisza-vidék, a megyéhez tartozó természeti tájak komplex földrajzi vizsgálatát, összehasonlítva a hegylajai löszös felszín, a futóhomokos hordalékkúp-síkság talajeróziós és deflációs folyamatait. Az 1980-as évektől kezdve az ezredfordulóig sok tanulmányt írt Szabolcs-Szatmár-Bereg megye népesség-, település- és gazdaságföldrajzáról, kiemelten az agrárium változást folyamatait és a nyírségi homoki kultúra fejlődését. Megyénk mezőgazdaságát nem elszigetel-

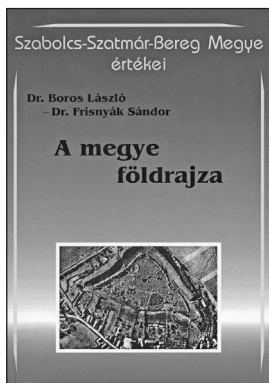

Dr. Boros László és felesége

teljes területére kiterjedő integrált környezetátalakító (folyószabályozó, ármentesítő és lecsapoló) munkálatokat jelentős területfejlesztő folyamatként értékelte, felvázolva régióknak egyes tájrészeit érintő negatív következményeit is. Így pl. a Szatmár-Beregi síkság és a Rétköz ártéri gazdálkodását, valamint a Nyírség történeti tájhasználatát felváltó tájgazdálkodás egyes tájegység részekén nem hozta meg a kívánt eredményt, ezért – az agrártudomány művelőivel egyetértően – Boros László is szükségesnek tartotta egyes területe részekén a hagyományos, az életföldrajzi adottságoknak megfelelő gazdálkodásra való át- vagy visszatérést.

Megyeföldrajzi kutatómunkája egyrészt a könyvészeti, levéltári, kartográfiai és statisztikai forrásokra, másrészt az igen alapos terepvizsgálataira épült. Műveit önállóan szerkesztett tematikus térképábrázolásaival és statisztikai táblázatokkal tette szemléletessé. A *Szabolcs-Szatmár-Bereg megye monográfiája* 2. kötetében (1998), mely a társadalom és a gazdaság tárgykörével foglalkozik, a Kuknyó Jánossal (1935–2014) közösen írt nagyfejezetben (281–355. old.) jeleníti meg a mezőgazdaság állapotrajzát 1945-től az ezredfordulóig. Kiemelkedő alkotása a *Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye értékei* sorozat első köteteként megjelent (1999) – Frisnyák Sándor professzorral közösen írt – *A megye földrajza* c. monográfia társadalomföldrajzi nagyfejezete is, mely a könyv terjedelmének 80%-a. Az agrárföldrajzi írásaiban – érdeklődési körének megfelelően – kiemelkedő helyet kap a szőlő- és gyümölcsstermesztés, nem csak a megyeföldrajzi szintéziseiben, más tájegységekről (pl. Cserehát, Bükkalja, Felső-Zemplén, stb.) megjelent tanulmányaiban is. Már említettük, hogy az agrárföldrajzi tanulmányaiban érvényesíti a genetikai elvet, a történeti földrajzi megközelítést. E szemléletmód és kutatásmetodika kiteljesedését,

ten, a tágabb környezet, pl. a Borsodi-Mezőség és a Kárpátalja-régió (a történeti Ruténföld) összefüggés rendszerében elemezte, rámutatva a regionális különbségek okaira, a termelés agroökológiai feltételeire. A megyéről készült állapotfelméréseit több idősík (fejlődésszakasz) környezet-gazdálkodásával hasonlította össze. Az 1846-ban Tiszadob térségében megindult, az alföldi makrorégió

gyakorlati alkalmazását bizonyítja az 1999-ben megjelent *A Kárpát-medence szőlő- és borgazdaságának történeti földrajza* c. terjedelmes monográfiája, mely hazánkban az első ágazati történeti földrajzi alkotás.

Boros László munkásságának minden korszakában foglalkozott a honi földrajztudomány történetével, egyes geográfusok (pályatársak) életművének megörökítésével, továbbá a földrajzi ismeretterjesztéssel. Kontinensünk tájairól, városairól és a hazai föld tájképi szépségeiről sok előadást tartott és tanulmányokat írt az ismeretterjesztő folyóiratokba. Feleségével, Mester Judit gimnáziumi tanárral közösen írt cikkeit 1998-ban *Európa útjain, ösvényein* c. gyűjteményes kötetben jelentette meg.

Boros László életében az oktatás, a földrajztanárképzés és a tudományos alkotómunka szervesen összekapcsolódott tudományszervező és tudományos közéleti tevékenységgel. Így pl. tagja volt a Debreceni Akadémiai Bizottság földrajzi tagozatának, az MTA Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tudományos Testületének, az MTA Társadalomföldrajzi Tudományos Bizottság Történeti Földrajzi Albizottságának, a Bodrogközi Művelődési Egyesület elnökségének, 1991–1994-ben a Nemzetközi Földrajzi Unió Magyar Nemzeti Bizottságának és mintegy negyedszázadon át ellátta a Magyar Földrajzi Társaság Nyírségi Osztálya titkári feladatait.

Boros László értékalkotó és -közvetítő munkáját állami és tudományos egyesületi kitüntetésekkel ismerték el, ezek közül – már nyugdíjas korában, a 2003-ban elnyert – Tokaj Város Díszpolgára – kitüntetést tekintette a legfontosabbnak. Hűségesen ragaszkodott a szülővárosához, tanácstag, majd önkormányzati képviselőként aktív szerepvállalásával segítette a város gazdaság- és kultúrafejlesztő politikáját. De ugyanilyen hűséget tanúsított a tanszéki kollektívához, melynek tagjaként tudományos teljesítményével, életművének minden elemével hozzájárult a főiskola tudásközponttá és egyetemmé fejlődéséhez. Tudományos hagyatékát olyan szakmai értéknek tekintjük, melyet a tanítványainknak átörökítünk.

